

**BIZNES ASOSLARI FANINI O'QITISHDA TADBIRKORLIK
KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING AHAMIYATI**

Haydarova Qanoat

Pop 1-son texnikumi o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada biznes asoslari fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarda tadbirkorlik kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Shuningdek, bozor iqtisodiyoti sharoitida yoshlarni tadbirkorlik faoliyatiga tayyorlash, ularda biznes yuritish ko'nikmalarini rivojlantirish hamda innovatsion g'oyalarni qo'llab-quvvatlash masalalari tahlil qilingan. Biznes asoslari fanining ta'lim tizimidagi o'rni, tadbirkorlik madaniyatini shakllantirishdagi ahamiyati va zamonaviy o'qitish usullaridan foydalanishning samaradorligi ochib berilgan.

Kalit so'zlar: biznes asoslari, tadbirkorlik, biznes reja, marketing, menejment, bozor iqtisodiyoti, innovatsiya, kompetensiya, moliyaviy savodxonlik, biznes g'oya.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqobat kuchayib borayotgan davrda iqtisodiy taraqqiyotning muhim omillaridan biri tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish hisoblanadi. Har qanday davlatning iqtisodiy salohiyati, avvalo, tadbirkorlik subyektlarining faoliyati, yangi ish o'rinlarining yaratilishi hamda innovatsion g'oyalarning amaliyotga tatbiq etilishi bilan chambarchas bog'liqdir. Shu sababli ta'lim tizimida yoshlarni tadbirkorlik faoliyatiga tayyorlash, ularda biznes yuritish bo'yicha zarur bilim va ko'nikmalarni shakllantirish muhim vazifalardan biri sifatida qaralmoqda.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, xususiy sektorni rivojlantirish va yoshlarning biznes tashabbuslarini rag'batlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu borada qabul qilinayotgan davlat dasturlari, imtiyoz va preferensiyalar yoshlarning iqtisodiy faolligini oshirishga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, professional ta'lim tizimida tahsil olayotgan o'quvchilarning tadbirkorlik faoliyatiga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish, ularni mustaqil biznes yuritishga tayyorlash dolzarb masala hisoblanadi. Biznes asoslari fani o'quvchilarda iqtisodiy tafakkurni shakllantirish, bozor iqtisodiyoti qonuniyatlarini tushuntirish hamda biznes faoliyatining asosiy tamoyillarini o'rgatishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur fan orqali o'quvchilar biznes reja tuzish, marketing strategiyalarini ishlab chiqish, moliyaviy resurslardan samarali foydalanish, bozorni tahlil qilish va tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish bo'yicha bilimlarga ega bo'ladilar.

Bugungi kunda mehnat bozorida nafaqat kasbiy bilimga ega, balki iqtisodiy fikrlay oladigan, tashabbuskor va innovatsion yondashuvga ega mutaxassislariga talab

ortib bormoqda. Shu nuqtai nazardan biznes asoslari fanining mazmunini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish va uni amaliyot bilan uzviy bog'lash zarurati yuzaga kelmoqda.

BIZNES ASOSLARI FANINING TA'LIM TIZIMIDAGI O'RNI

Biznes asoslari fani professional ta'lim muassasalarida o'qitiladigan muhim fanlardan biri bo'lib, o'quvchilarni bozor iqtisodiyoti sharoitida faoliyat yuritishga tayyorlaydi. Ushbu fan iqtisodiy bilimlarning boshlang'ich poydevorini yaratib, kelgusida o'quvchilarning tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanishiga zamin hozirlaydi. Fan doirasida biznes tushunchasi, uning turlari, korxonalar faoliyatini tashkil etish, tadbirkorlik subyektlari, biznes muhit va biznesni rejalashtirish kabi masalalar o'rganiladi. Mazkur bilimlar o'quvchilarda iqtisodiy jarayonlarni to'g'ri tushunish va ularga ongli munosabat bildirish ko'nikmasini rivojlantiradi. Biznes asoslari fanining asosiy maqsadi o'quvchilarda tadbirkorlik madaniyatini shakllantirish, iqtisodiy fikrlashni rivojlantirish va mustaqil faoliyat yuritishga tayyorlashdan iboratdir. Shu bilan birga, fan o'quvchilarda mas'uliyat, tashabbuskorlik va liderlik kabi sifatlarning rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

TADBIRKORLIK KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI

Tadbirkorlik kompetensiyasi shaxsning biznes faoliyatini samarali tashkil etish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar majmuasidir. Ushbu kompetensiya quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

- iqtisodiy bilimlar;
- moliyaviy savodxonlik;
- biznesni rejalashtirish ko'nikmalari;
- kommunikativ qobiliyatlar;
- muammolarni hal etish ko'nikmalari;
- liderlik sifatlari;
- innovatsion fikrlash.

Biznes asoslari fanini o'qitishda mazkur kompetensiyalarni rivojlantirish muhim vazifa hisoblanadi. Chunki zamonaviy tadbirkor nafaqat o'z biznesini tashkil eta olishi, balki bozor talablarini o'rganishi, raqobatchilar faoliyatini tahlil qilishi va strategik qarorlar qabul qila olishi kerak. Tadbirkorlik kompetensiyalarini rivojlantirishda amaliy mashg'ulotlar, biznes loyihalar, treninglar va keys-stadilar muhim ahamiyatga ega. Bunday metodlar o'quvchilarning nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan bog'lash imkonini beradi.

BIZNES REJA – MUVAFFAQIYAT GAROVI

Har qanday biznes faoliyatining muvaffaqiyati puxta ishlab chiqilgan biznes rejaga bog'liq. Biznes reja korxonaning maqsadlari, vazifalari, moliyaviy imkoniyatlari va rivojlanish istiqbollari aks ettiruvchi muhim hujjat hisoblanadi.

Biznes asoslari fanida biznes reja tuzish bo'yicha bilimlarni o'rgatish alohida ahamiyatga ega. O'quvchilar biznes reja tuzish jarayonida quyidagi bosqichlarni o'rganadilar:

1. Biznes g'oyani tanlash.
2. Bozorni o'rganish.
3. Marketing strategiyasini ishlab chiqish.
4. Moliyaviy hisob-kitoblarni amalga oshirish.
5. Xatarlarni baholash.
6. Kutilayotgan natijalarni prognoz qilish.

Biznes reja tuzish ko'nikmasi o'quvchilarning kelajakda o'z biznesini tashkil etishiga yordam beradi hamda ularning iqtisodiy tafakkurini rivojlantiradi.

BIZNES ASOSLARI FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR

Ta'lim sifatini oshirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Biznes asoslari fanini o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning faolligini oshiradi va ularni mustaqil fikrlashga undaydi.

Quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

Keys-stadi usuli

Mazkur metod orqali real biznes vaziyatlari tahlil qilinadi va muammolarga yechim topiladi.

“Aqliy hujum” metodi

O'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va yangi biznes g'oyalarni shakllantirishga yordam beradi.

Loyiha usuli

O'quvchilar mustaqil ravishda biznes loyihalar ishlab chiqadilar va ularni himoya qiladilar.

Ishbilarmonlik o'yinlari

Tadbirkorlik faoliyatining turli jihatlarini modellashtirish imkonini beradi.

Mazkur metodlar o'quvchilarning nazariy bilimlarini mustahkamlash bilan birga ularda amaliy ko'nikmalarni ham rivojlantiradi.

YOSHLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIY-IQTISODIY AHAMIYATI

Yoshlar tadbirkorligi mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Tadbirkorlik faoliyati yangi ish o'rinlarini yaratadi, aholi daromadlarini oshiradi va iqtisodiy faollikni kuchaytiradi. Bugungi kunda ko'plab yoshlar innovatsion g'oyalar asosida yangi biznes loyihalarni amalga oshirmoqdalar. Bunday tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash va yoshlarning tadbirkorlik salohiyatini rivojlantirish ta'lim tizimining ham muhim vazifalaridan biridir. Biznes asoslari fanini o'rganish orqali o'quvchilar kelajakdagi kasbiy faoliyatida muvaffaqiyatga erishish

uchun zarur bo'lgan iqtisodiy bilim va ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Natijada ular mehnat bozorida raqobatbardosh mutaxassis sifatida shakllanadilar.

XULOSA

Biznes asoslari fani o'quvchilarda tadbirkorlik kompetensiyalarini shakllantirish, iqtisodiy tafakkurni rivojlantirish va bozor iqtisodiyoti sharoitida samarali faoliyat yuritishga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu fan orqali yoshlar biznes faoliyatining nazariy asoslarini o'zlashtiribgina qolmay, balki amaliy ko'nikmalarga ham ega bo'ladilar. Tadbirkorlik kompetensiyalarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, amaliy mashg'ulotlar va biznes loyihalardan foydalanish ta'lim samaradorligini oshiradi. Shu sababli biznes asoslari fanini o'qitish jarayonini yanada takomillashtirish va uni amaliyot bilan uzviy bog'lash bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. Natijada tadbirkorlik ruhida tarbiyalangan yoshlar mamlakat iqtisodiy taraqqiyotiga munosib hissa qo'shadigan, tashabbuskor va raqobatbardosh kadrlar sifatida shakllanadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi "Yoshlar siyosati to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2016.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining tadbirkorlikni rivojlantirishga oid farmon va qarorlari.
4. Abdullayeva Sh. Biznes asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
5. Yo'ldoshev N. Tadbirkorlik asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
6. Qosimov F. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik. – Toshkent: O'qituvchi, 2022.
7. Ergashev A. Marketing asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
8. Rasulov A. Menejment va biznesni boshqarish. – Toshkent: Tafakkur, 2020.